

N:o 16.

Af Herr **Ribbing, Sigurd**: *Om anvisande af medel till en ny kollegalön vid elementarläroverket i Haparanda.*

Vördsamt anhåller jag att härmed få väcka motion om beviljande af en ny och fjerde kollegalön vid Haparanda fyrklassiga elementarläroverk, på det att läroverket sålunda må sättas i tillfälle att, med hänsyn till undervisningens omfång i de särskilda läroämnena, verka såsom femklassigt läroverk.

Municipalstyrelsen i Haparanda ingick sistlidne September månad till Kongl. Maj:t med en underdånig petition i samma syfte, som det för denna min motion nyss anförda. Municipalstyrelsen anför för sin egen del såsom skäl till sin underdåniga begäran det olika och för länets norra del högst menliga förhållande i fråga om tillfälle och möjlighet att begagna den offentliga undervisningen, som eger rum emellan nyssnämnda del och den sydliga. Under det nemligen Luleå med fullständigt läroverk och Piteå med femklassigt ligga blott sex mil från hvarandra, i länets sydliga del, hafva deremot de längst bort belägna kommunerna norr om Haparanda ej mindre än fyrtio mil till undervisningsanstalterna. Derjemte; och såsom vidare skäl för den underdåniga petitionen, åberopar municipalstyrelsen ett, petitionen bilagdt, yttrande i ärendet af Rektorn vid Haparanda elementarläroverk J. Pipon. Denna petition har af både Konungens Befallningshafvande i Norrbottens län samt af biskop och domkapitel i Hernösand, till hvilkas utlåtande den varit remitterad, blifvit förordad till nådigt bifall.

Äfven jag, då jag går att anförä skäl för min motion i detta ämne och dervid i första rummet tillegnar mig det ofvan ur petitionen anförda, vet i öfrigt i sanning inga bättre sådana, än de i Rektor Pipons, till sin riktighet af Konungens Befallningshafvande vitsordade och af denne för hans tillstyrkan af bifall till petitionen åberopade yttranden innehållna.

Detta yttrande eger, efter en ingress, beträffande anledningen till dess afgifvande, följande lydelse: "Haparanda läroverk, inrättadt företrädesvis till tjänst för de norrbottniska finsktalande församlingarnes barn, har från tvåklassigt småningom genom behofvets kraf utvidgats till sitt nuvarande omfång af fyrklassigt. Det känbaraste behof, som denna utvidgning afsett att fylla, har varit det af finska språket mäktiga embetsmän inom sagda område, på hvilka bristen varit så stor, att själavården inom församlingar stundom måst anförtros åt män, som saknat all annan skolunderbyggnad, änden, som de under ett par års vistelse vid seminariet i Hernösand kunnat inhemta; att flera församlingar (såsom ännu i dag är fallet) måst åtnöja sig med en själasörjare; att lagskipningen måst och ännu i dag måste ske genom tolk (ofta mindre kunnig i ettdera språket), hvarigenom den blir långsam och stundom till och med osäker (att icke tala om de kostnader, som detta förorsakar staten); att ofta svårigheter inom den civila förvaltningen uppstått genom tjänstemännens oförmåga att omedelbart meddela sig med folket m. m. Detta behof och dessa brister kan Haparanda elementarläroverk, som hufvudsakligen är afsedt att lägga grunden till finsktalande embetsmäns daning, med sitt närvarande omfång icke fylla, hvartill kommer, att detsamma, med detta sitt omfång, intager en helt egendomlig undantagsställning bland Sveriges elementarläroverk. Häraf inses lätteligen behofvet af dess utvidgning till ett femklassigt, för hvilken dessutom den fortgående tillväxten af lärjungeantalet i detsamma och saknaden af elementarläroverk på en bebodd sträcka af fyrtio mil norr om detsamma talar."

"Under sträfvandet att i anseende till förutnämnda trängande behof med det närvarande lärareantalet söka meddela undervisning vid läroverket till samma omfång, som vid de femklassiga, har det visat sig, att, ehuru det ej med närvarande lärarekrafter låter sig fullt verkställa, bristen dock ej är större, än att det genom anställande vid detsamma af endast en ytterligare lärare kan nödortftligen ske, och derutöfver lära dessutom ej heller förhoppningar med fog kunna tills vidare ställas".

Det är mig ej obekant, att inom Utskottet och Riksdagen betänkligheter ofta nog yttrats mot beviljande af anslag för läroverken på grund af enskild motion, och att motioner om sådana anslag blifvit afslagna just af den anledning, att de utgjort motioner. Såsom allmän regel betraktade ega sådana betänkligheter och ett dylikt förfarande också utan tvifvel ganska goda skäl för sig, alldenstund Kongl. Maj:t är bäst i stånd ej mindre att afgöra om och hvar en svag punkt i undervisningen, följaktligen ock ett behof af dess förstärkande, verkligen är för handen, än att rättvist skilja mellan olika intressen och anspråk. Men det är att märka, att den motion, jag härmed går att väcka, hvarken är egnad att medföra någon rubbning i gällande läroverkssystem och dess jemvig, ej heller, för att bedömas, fordrar

pröfning eller afvägning af invecklade grunder. Den framgår ur hänsynen till undantagsförhållanden och afser en af dessa föranledd modifikation af redan befintliga undantagsåtgärder.

De enkla grunder, på hvilka jag stödjer min motion, äro nemligen, såsom af det ofvan yttrade framgår, tvenne. Den ena af dessa är det förut nämnda stora afståndet i dessa nordligaste trakter af Sverige från närmaste läroverk och den deraf beroende stora svårigheten för dessa traktens invånare att för sina barn komma i åtnjutande af den offentliga undervisningen. Jemför man i detta afseende norra delen af Norrbotten, hvarom här är fråga, med de trakter, i sjelfva verket de allra flesta i Sverige utom Norrland, der fullständiga läroverk finnas i städer på blott 4 à 10 mils afstånd från hvarandra; så är det klart, att de fördelar, bifall till min motion skulle medföra, för de trakter den afser, i allt fall ej kunna jemföras med dem, af hvilka de allra flesta delar af Sverige äro i åtnjutande i fråga om tillfälle att begagna den högre offentliga undervisningen. Invånaren i norra Norrbotten skulle i alla fall hafva ända till 40 mil till närmaste elementarläroverk, plus 15 till det närmaste fullständiga, i Luleå. Men det vore dock en väsentlig lättnad och lindring i dessa svårigheter, om Haparanda läroverk vore med lärarekrafter så utrustadt, att det åtminstone såsom ett på nedre afdelningen fullständigt kunde vara verksamt och begagnas, tvånget för gossen att ombyta läroverk och för hans målsmän att sända honom ytterligare 15 mil längre bort från hemmet alltså ej inträdde förr än vid inträdet i gymnasialafdelningen och sedan han uppnått åldern för denna afdelning. Icke heller gör antalet af lärjungar vid Haparanda läroverk en sådan tillökning i lärarekrafter orimlig med hänsyn till den summa, hvarje lärjunge kommer att kosta staten. Antalet af lärjungar i Haparanda fyrklassiga läroverk var sistlidna hösttermin 44; medeltalet i statens alla treklassiga läroverk samma termin 39. Förstnämnda antal blir således visserligen proportionaliter *något* lägre än sistnämnda; dock ej mer, än hvad som väl må anses fullt kompen-seradt medelst afseendet på de ojemförligt längre afstånden för lärjungarne vid förstnämnda skola, än vid de andra. För öfrigt må anmärkas, att bland de treklassiga läroverken äfven sådana finnas, hvilkas lärjungeantal sistlidna hösttermin endast var 24.

Det andra faktiska förhållande, jag tagit mig friheten anföra såsom skäl för min motion, utgör ock ett undantagsförhållande, till nackdel för dessa nordligaste delar af Sverige: nemligen de ofvan uppgifna och såsom befintliga af vederbörande offentliga myndighet intygade bristfälligheter i självvård och religionsundervisning samt i rättskipning, som framtråda såsom en följd af dessa trakters särskilda språk. Det torde knappast behöfva påpekas, huruledes *dessa* bristfälligheter angå just de tvenne mest viktiga och oundgängliga fördelar, som af samhället skola beredas hvar och en af dess med-

lemmar; att följaktligen deri ligger ett talande skäl för en sådan åtgärd, som, på sätt ofvan är visadt, skall bidraga till deras undanrödjande.

Helst skulle jag på nu anförda skäl hafva velat föreslå sådant anslag till Haparanda läroverk, att detsamma blifvit likställt med andra femklassiga, d. v. s. förvandladt till ett sådant. Men då dertill hade fordrats långt större summa, än hvad jag nu går att begära för att läroverket i afseende på omfånget af lemnad undervisning i de särskilda läroämnena måtte sättas i stånd att verka såsom ett femklassigt, så har jag ej vågat sätta det förra i fråga, synnerligen med hänsyn tillika till det jemförelsevis mindre antalet lärjungar, som af naturliga anledningar sannolikt komma att besöka Haparanda läroverk, än de mera talrikt frekventerade femklassiga. Någon irregularitet i formen för de svenska elementarläroverken är för öfrigt, med bifall till det sålunda begärda, ej införd. En sådan finnes redan förut i Haparanda *fyrklassiga* läroverk, och denna snarare minskas, än den ökas, om, af samma anledningar, som föranledt anslag till en fjerde lärare, nu ett sådant beviljas till en femte. Att åter Haparanda läroverk med sin tillökning i lärarekrafter, hvartill jag värdsamt begär anslag, skall vara i stånd att utvidga sin undervisning på nyss nämnda sätt, derpå föreligger ett faktiskt bevis deri, att en sådan utvidgning äfven med nuvarande lärarekrafter mer än en gång med framgång vid läroverket blifvit försökt. Utan tillökning i dessa krafter är den emellertid förknippad med så stora svårigheter, att den icke såsom regel kan begäras eller utföras, såsom lätt vore att medelst uppvisande af sjelfva undervisningsskyldighetens fördelning på de särskilda lärarne i detalj ådagalägga, om sådant ej öfverskrede gränserna för omfånget af en motion.

Det är på nu framställda grunder och med hänsyn till ofvan angifna ändamål, som jag härmed värdsamt hemställer, att

Riksdagen måtte bevilja 1,500 kronor såsom ordinarie anslag till en kollegalön utöfver de nu befintliga vid Haparanda elementarläroverk, och tillerkänna innehafvaren samma rätt till ålderstillägg, som tillkommer öfriga kolleger och elementarläroverksadjunkter.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhåller jag.

Stockholm den 23 Januari 1878.

Sigurd Ribbing.